Abdülhamit'in arşivi 35 bin kare fotoğraftan oluşuyor. İstanbul Üniversitesi'ne ait rektörlük binasının ikinci katında saklanan arşivdeki 300 tane fotoğraf şimdiden silinmiş durumda. Bir kısmı ise silinmeye başlamış.

ABDÜLHAMİT DÜNYAYI 35 BİN KAREYE SIĞDIRDI

Fotoğraf makinesi icat edildikten kısa bir süre sonra Osmanlı topraklarını köşe bucak fotoğraflattıran Sultan Abdülhamit'in 900 parçalık albümü, dünya kültür mirası açısından da paha biçilmez bir hazine niteliğinde. Albümler, bilgisayar ortamına aktarılmadığı için yok olma tehlikesi ile karşı karşıya.

HAKAN YILMAZ

Adı daha ziyade öğrenci olayları ve gösterilerle anılan İstanbul Üniversitesi'ne ait rektörlük binasının ikinci katı paha biçilmez bir hazineye ev sahipliği yapmakta. Sultan Abdülhamit'in 1880'li yıllara ait fotoğraflarla birlikte 35 bin kareden oluşan özel fotoğraf arşivi üniversite kütüphanesinin raflarında saklanıyor. Fotoğraf makinesi icat edildikten sonra Osmanlı topraklarını köşe bucak fotoğraflattıran Sultan Abdülhamit'in 900 parçalık albümü, aynı zamanda döneme ait en büyük koleksiyon. Ancak dünya kültür mirası açısından da paha biçilmez bir değer taşıyan bu albümler, bilgisayar ortamına aktarılmadığı için yok olma tehlikesi ile karşı karşıya. 300 tanesi şimdiden silinmiş bile. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Müdürü Prof. Dr. Meral Alpay, "Bu albümler devlet eliyle oluşturulmuş ve döneme ait dünyanın en büyük koleksiyonu. Bilgisayar ortamına aktarılmaları gerekiyor. Aksi takdirde bu koleksiyonun hepsi bir gün yok olacak. Fotoğraflar bağırmıyor eskirken. Kaç senede bilemem; ama bu fotoğraflar bir gün elden gidecek." şeklinde sitem ediyor.

Albümler, Sultan II. Abdülhamit'in emriyle saray kitaplığı için oluşturulduğundan 'Yıldız Albümleri' ya da 'Abdülhamit Albümleri' olarak biliniyor. Fotoğraf albümleri fotoğrafçılığın Osmanlı İmparatorluğu'na girmesinden kısa bir süre sonra 1880'den itibaren düzenlenmiş.

Bu fotoğrafların bir kısmı saray tarafından dönemin önde gelen fotoğrafçılarına sipariş edildiği gibi, bir kısmı fotoğraf merakı olduğu bilinen padişaha dünyanın dört bir yanındaki profesyonellerden hediye olarak gönderilmiş. Sultan Abdülhamit, gelen hediyelerin hiçbirini karşılıksız bırakmamış; bazen para göndermiş, bazen teşekkür etmiş. Saraydan fazla çıkmayan sultan, hem imparatorluğu hem de dünyayı fotoğraflarla okumuş.

FOTOĞRAF MUSTAFA KIRAZL

MERAL ALPAY

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Müdürü Meral Alpay'ın emekliliğine az kaldı. Alpay, Yıldız Albümleri'nin akıbeti konusunda endişeli.

Deniz Kuvvetleri gemi fotoğraflarını satın aldı

Prof. Alpay'ın ifadesiyle bazı fotoğraflar 'kitap' gibi. Tek bir karede, tarihin bir dönemine ışık tutmak mümkün. Bu yüzden Alpay, "Tek tek fotoğraflara baktığımda çok heyecanlanıyorum. Hepsi tarihî bir belge niteliğinde. Bu yüzden Deniz Kuvvetleri, yüklü miktarda ödeme yaparak yok olmadan önce kendisi ile ilgili bütün fotoğrafları arşivine aldı. Çünkü binlerce geminin fotoğrafı mevcuttu. Harbiye Askeri Müzesi, Mehter Takımı'nın tarihî fotoğraflarını satın aldı. Şimdi de Ortadoğu ile ilgili fotoğraflara rağbet var. Fotoğrafları bugünkülerle karşılaştırdığınızda alın size tapu senedi." diyor.

Sadece gemi veya askerî fotoğraflar ilgi çekmiyor. Boğaz'daki yalı ve köşklerin de talipleri var. Örneğin, Koç ve Sabancı aileleri yaptırdıkları tarihî yalı ve köşkleri, bu fotoğraflar sayesinden yeniden orijinaline uygun olarak hayata geçirebilmiş.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, fotoğraf başına 10 YTL. ücret alıyor. Üç senede iki bin fotoğraf talebi olmuş. İki bin adet fotoğrafın CD'ye aktarıldığı göz önüne alınırsa geriye bilgisayar ortamına aktarılması gereken 33 bin kare fotoğraf kalıyor. Emeklilik günlerini sayan Alpay, "Önemli bir işe başlamadan gidiyorum. gidiyorum." diyor üzgün bir ses tonuyla.

Fotoğraf, Abdülaziz ile birlikte saraya giriyor

Saray ilk kez Sultan Abdülaziz döneminde fotoğrafa el atıyor. 1864 yılında sarayın kapıları fotoğrafçılara açılıyor. İlk fotoğraflar Kırım Savaşı'na ait. Bunu Sultan Abdülaziz'in Avrupa seyahatine yönelik fotoğraflar takip ediyor. Ancak Osmanlı topraklarındaki tarihî eserler başta olmak üzere tüm dünyayı arşivlemek Sultan Abdülhamit'e nasip oluyor. Yıldız Albümleri'nde öncelikle Osmanlı'nın başkentiyle çeşitli eyaletlerinin değişik yönlerini izlemek mümkün. Ayrıca dönemin yabancı devlet başkanlarının imparatorluğu ziyaretleri, din ve devlet büyükleri, şehzade ve sultanlar, askerler de var fotoğraflarda. Zamanın teknoloji ve uygulamalı bilimlerini sergileyen fotoğraflarda silah ve çeşitli sanayi ürünleri, makineler, demiryolu, lokomotifler, gemiler yer almakta. Bir grup albümde Osmanlı sınırlarının dışına çıkarak ABD, Japonya, Avrupa ve Uzakdoğu'yu belgelemiş. Albümler 1925 yılında Atatürk'ün emriyle İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne taşınmış.

Fotoğraftaki kayıplar saklama koşuluna bağlı

Prof. Sabit Kalfagil *(Mimar Sinan Üniversitesi Öğretim Üyesi):* Fotoğraf görüntüsündeki kayıplar, tespit işleminden, yıkama yönteminden veya saklama koşullarında kaynaklı olabilir. Yıkama aşamasında kısa yıkamalar bozulmalara sebep olabilir. Banyo aşamasının hangisinde noksanlık olduğunu bilemeyiz bu faktörlerden herhangi birinden kaynaklı olabilir. Fotoğraftaki kayıplar saklama koşullarından da kaynaklanabilir. Sıcaklığı ve nemi kontrol edilebilir bir ortamda saklanmalı ve dijital ortama aktarılmalı.

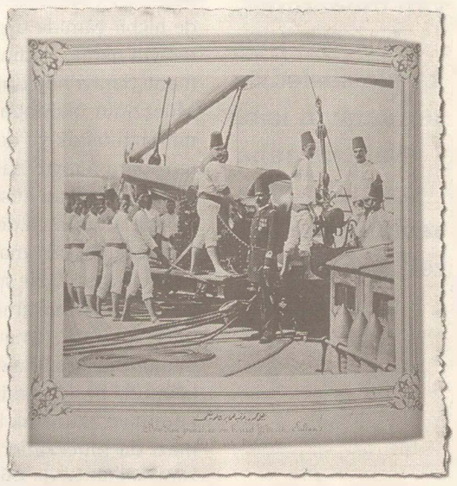

FOTOĞRAF GÜLİZ KARAOĞLAN

Engin Özendes'in Osmanlı dönemi fotoğrafçılığı üzerine beş kitabı bulunuyor.

Dünyanın gözü bu fotoğraflarda

Engin Özendes *(Yazar):* Sultan Abdülhamit, dünyada fotoğrafa en fazla değer vermiş ve en fazla katkısı olmuş bir insan. Kendisi de amatör bir fotoğrafçı. Ayrıca çok iyi bir fizyonomist. Harbiye Mektebi'ne alınacak öğrencileri aile fotoğraflarından seçermiş. Abdülhamit'in kendisi yazılı metinlerden çok fotoğraflardan istifade edermiş. Karakol açılışlarına bile fotoğrafçı gönderiyordu. Özellikle askerî fotoğrafçıları kullanıyor. Savaş sonrası yıkımları görmek için, Balkan Savaşları'nı görüntülemek için adamlar göndermiş. Bunun yanı sıra fotoğraf çekenlerin arasında profesyonel stüdyo sultan fotoğrafçıları da var. Fotoğrafla ilgili dünyadaki bütün kurumların gözü bu fotoğrafların üzerinde. Dijital fotoğrafı kötü bir koşulda saklamayın o da uçar. Zamanla bunlar mantar üretir o fotoğrafı yok eder. Orijinalleri çok ciddi koruma altına almak gerekir.

Albümler mücevher kaplı

Abdülhamit albümlerinin sadece fotoğrafları değil, albümlerin ciltleri bile paha biçilmez nitelikte. Önemli kısmı mücevherlerle kaplı. Özenle hazırlanmış Yıldız Albümleri'nde ciltlerin büyük bir çoğunluğu deri ve kadife kumaş üzerine yaldız baskı süslü. Ciltlerin üzerinde II. Abdülhamit'in tuğrası bulunuyor. İçleri atlas ve kumaşla kaplı, bazıları ise muhafazalı. Albümler genellikle 10-80 fotoğraf içeriyor. Bir fotoğraflı albüm olduğu gibi 500 fotoğraf içeren albüm de var. Fotoğrafların hemen hemen hepsi paspartulu, cetvelli ve süslü. Albümlerin bir bölümünde fotoğrafçı, düzenleyen ve ciltçi adları bulunuyor. Biri İstanbul, ikisi Mısır'a ait olan üç albüm renkli.

Abdülhamit, tanıtım için albüm hazırlatmış

British Museum ve Library of Congress ve Bibliotheque Nationale, İstanbul Üniversitesi'nin dışındaki en zengin Yıldız Albümleri koleksiyonuna sahip. Bunun da sebebi Osmanlı Devleti'nin propagandasını yapmak amacıyla 1890'lı yıllarda ABD başkanı, İngiliz kraliçesi ve Fransız imparatoruna 200 adet fotoğraf gönderilmesi. Bu fotoğraflar bugün, dünyanın önde gelen kütüphanelerinde itina ile saklanıyor. Şinasi ve Gönül Alpay Tekin çifti 1988 yılında, bu fotoğrafları bir dergidetoplamayı başardı. Harvard Üniversitesi yayınlarından çıkan derginin kapağında Abdülhamit'in tuğrası bulunuyor.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ